

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. IV. De ritibus, & cæremoniis falsi cultus, quomodo licitè usurpentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

scendum ex idolothysis invitantibus constanter dissentiret, crudeliter ab eisdem fustibus ibi cæsa gloriofissime obiit: nam in iis circumstantiis conuiuij acceptatio non poterat præcindere à cultu saltem apparenti falsi Dei. Videatur Coninck disp. 15. dub. 3. num. 5. 4. qui benè, & breuiter id explicat.

110

Quod vero attinet ad Augustinum suprà adductum, qui videret dicere latius esse fame perire, quām edere cibos immolatos idolis, ego non credo, ipsum loquarum de cibis illis materialiter, sed formaliter, ut idolothysis, id est, vel in cultum idoli, vel certè in iis circumstantiis loci, tēporis, &c. in quibus apparere possit, quod fiat in cultum idoli; neque enim in illis locis ex professo de hoc agit, sed solum obiter, atque ideo videtur loqui de iis cibis, quatenus, & prout prohibiti erant: constat autem ex dictis, num quām fuisse à fidelibus creditam prohibitionem vniuersalem, sed in certis circumstantiis, prout à Paulo edocti fuerant. Quam explicationem approbat etiam Hurtado in prefanti disp. 48. §. 60. & 82. licet postea disp. 173. de charitate §. 283. dicat, timere se, ne alicui subdura videatur ea interpretatio, mihi tamen videret verissima; quia licet Augustinus id non explicuerit per verba formalia, id fecit, quia supponebat, ut certum id, quod apud fideles certum semper fuerat, prohibitionem illorum ciborum non esse vniuersalem, quare afferens in exemplum illos cibos, loquutus est de iis, ut prohibitis, nempe in eo casu, quo eorum esus erat prohibitus; sicut qui nunc dicere, restituendū esse heretico cogenti te ad esum carnium, intelligi debebat non de quolibet, sed de esu carnium prohibito in certis diebus; sic ergo de esu idolothysi loquitur Augustinus non vniuersaliter, sed pro eo casu in quo ob circumstantias prohibitus erat. Quo etiam sensu loquitur S. Leo suprà adductis supponens captivos illos peccasse comedendo cibos immolatos, quia nimirum in iis circumstantiis comederant, in quibus redundabat in cultum idolorum exterritum, licet id ob terrorem, vel etiam ob famem non tamen extremam, id fecerint, & idcirco peccatum minus graue fuerit.

III

Sententia D. Augustini,
In ipso idolo percutendum potius fame, quām edantur carnes immolatae,

cum prohibito non sit pro illo necessitatis articulo? Adhuc tamen sententia Augustini vi-fame, quām detur posse defendi, intelligendo nimirum eam edantur carnes immolatae, ut intelligenda. Restat tamen adhuc difficilis Augustini sententiacur enim etiam in ipso idolio percutendum est potius fame, quām edantur carnes immolatae, cum prohibito non sit pro illo necessitatis articulo? Adhuc tamen sententia Augustini vi-fame, quām detur posse defendi, intelligendo nimirum eam edantur carnes immolatae, ut intelligenda. Restat tamen adhuc difficilis Augustini sententiacur enim etiam in ipso idolio percutendum est potius fame, quām edantur carnes immolatae, cum prohibito non sit pro illo necessitatis articulo? Adhuc tamen sententia Augustini vi-fame, quām detur posse defendi, intelligendo nimirum eam edantur carnes immolatae, ut intelligenda.

idoli. Non est ergo obligatio naturalis comedendi illum cibum, cūm ille non sit medium necessarium ad vitam, nisi quatenus mouet Tyrannum per obédientiam exhibitam, sub qua ratione eligi non potest licet illa cometio. Sed neque etiam est obligatio comedendi ad protractandam breui illo tempore, cūm non teneamur cauere ab iis, quæ breuem aliquam accelerationem mortis afferre possunt, ut suppono, & dixi latè tom. 1. de instiuita, & iure disp. 10. sett. 1. nec etiam procurare ea media, quæ breuem prorogationem vitæ afferre possunt. Præfertum quando medium est tale, & in iis circumstantiis, in quibus tantum malum speciem, & religionis nostra contemptum afferre videtur, prout in iis circumstantiis affret cometio illa, quam omnes interpretarentur oriri ex desiderio non solùm protractandi vitam breui illo tempore, sed conferuandi illam acceptis à Tyranno aliis cibis. Vnde legimus cum laude in Romano martyrologio die 5. Iulij factum gloriosum Beatae martyris Cyrilæ, quæ adentes carbones cum thure super manum positos detinuit, ne prunas excutiendo thus obtrullifideretur, qua de causa scuissimè lanata gloriæ occubuit: quia nimirum, licet proiecto carbonum secundum se non esset cultus falsi Dei; in illis tamen circumstantiis, quibus ad eum finem manui impositi fuerant, poterant à gentili bus pro signo accipi, & non erat obligatio vitandi breue illud tormentum cum dispenso libidib[us], quod religione oriri poterat, præferim corpore toro statim ad mortem vsque lanando; imò apud Eusebium lib. 9. cap. 13. referunt tanquam memorie æterna dignus facinus nobilium duorum iuuenium, qui cum comprehensi simularijs immolare cogerentur, dixerunt: ducite nos ad aras. Et cùm adducti fuissent, manus suas ad dentigna superponentes, si subtraximus (inquit) sacrificiale nos credite, & quoadusque caro omnis in igne deflueret, immobiliter perdurant. Certe ij ad experimentum eiusmodi nō tenebantur: postquam tamen illud pro signo fideli retente, vel abiecte statuerunt, facile perfudere sibi poterunt, non posse fe ab illo signo recedere etiam cum manus iactura; sicut & alias lingua sibi dentibus abscedit, vt merentem se expelleret lasciu prouocantem, & amplexantem, quam ligatis manibus alter fugare, vel fugere non poterat, quamquam & ij omnes peculiari Dei instinctu moti credi possunt ad id faciendum. Nobis fatus est, Augustinum posse intelligi suppositis terminis habilibus, quando scilicet esus immolatorum in his circumstantiis separari non potest à contemptu vera religionis, nec conducere potest ad mortem vitandam, nisi propterea contemptum significat, & ideo mortuus Tyrannum ad alimenta alia non neganda, vti dictum est.

§. IV.

De ritibus, & ceremonijs falsi cultus, quomodo illicitè usurpentur.

R Est agere de aliis actionibus, quales sunt ritus, & ceremoniae aliquiū falsæ sc̄tas, ab & quomodo illicitum sit eis vti; de quibus in primis certum est in genere loquendo, hunc vsum esse

Disput. XIV. Sect. V. §. IV. 381

esse illicitum, & intrinsecè malum, quoties continent negationem explicitam veræ religionis, & fidei. Cùm enim negotio hæc semper sit intrinsecè malum, idem dicendum erit de actionibus, quæ cuncte sint, in quibus talis negotio continetur. Vnde idem dicendum est, quoties occurrit obligatio confidendi fidem: tunc enim usurpare prædictos ritus, quibus saltu occultatur confessio debita fidei, erit etiam illicitum ad minus propter omissionem confessionis tunc debita.

Rursum habenda est præ oculis distinctione supra explicata de actionibus, aut signis habentibus, vel non habentibus determinatam significacionem falsæ fidei, sive ex se, sive in his circumstantiis. Si enim actio literalis, ut etiam hic & nunc non sit determinata ad talenm significacionem, iam diximus *suprà*, quomodo aliquando ex graui causa, vel grauissima possit licite usurpati. Nunc ergo solū agimus de ritibus, & ceremoniis determinatè significantibus cultum falsæ religionis: in quo etiam sensu hanc questionem intelligendam dixit P. Suarez in *præf. disq. 14. sect. 4. n. 2.* De huiusmodi itaque ritibus certum videatur apud omnes, quod non licet eos usurpare formaliter, hoc est, ex animo exercendi falsum cultum: hoc enim vel supponeretur defecatum internum vera fidei, quem defecatum vellat aliquis manifestare exteriori per illum ritum, qui esset propriissimum actus infidelitatis: vel certè, licet interiori non negaret fidem, vellat tamen exteriori talenm significare, & per consequens esset negotio fidei externa, quæ in nullo casu potest esse licita, vt constat ex superioribus.

Tota ergo difficultas est de his ritibus, & ceremoniis materialiter acceptis, itaut aliquis, quando non vrget præceptum fidei confienda, vtratur illo ritu externo materiali ad occultandam fidem suam ex causa grauissima, non tamen cum animo exercendi ritum illum, vt talis ritus est, sed solū illam actionem materialē v.gr. fuscipere circumcisionem, non quidem quatenus est ritus Iudaismi, vel Mahometismi, sed quatenus est mortificatio carnis, licet in his circumstantiis appareat exteriori fuscipi in gratiam luterorum, vel Mahometorum.

Et quidem questio hæc videtur ex doctrina superius tradita sufficenter definita, sed tamen propter aliquorū sententiam, & eorum argumenta, quorū aliqua peculiarem difficultatem habent, vt videbimus, oportet eam in particulari examinare. Est ergo sententia Adriani in *4. tract. de baptismō q. 1. art. 1. ad 5.* affirmans id aliquantum do licete, si fiat ex graui causa, & sine scandalo, & recta fide interna, & sine animo exercendū cultum, sed solū ex simulatione, & quando non est necessaria ex præcepto fidei confessio in quo sensu Adriani sententiam intellexerunt alij scholastici, & eam non esse improbabilem significat Valentia in *presenti disq. 1. qu. 2. pan. 2.* Quare minus bene P. Hurtado in *presenti dicta disq. 49. §. 61.* putat non esse disserimen de re ipsa inter Adrianum, & alios Theologos, eo quod Adrianus loquatur de vnu harum rerum licito tunc solū, quando in his circumstantiis potest eius significatio à simulatione præscindi. Sed re vera Adrianus non loquitur solū in eo casu, sed quando circumstantiae tales sunt, vt eam significacionem talem determinent, prout gesu, & actiones David coram Rege Achis determinatè significabant futorem, & amentiam, & constat ex exemplis,

qua afferit in toto illo articulo: & in eodem sensu videtur eam sententiam approbare Lorca in *presenti disq. 24. n. 7.*

Cæterum hæc sententia sic intellecta merito **114** ab omnibus relictur, quos referunt, & sequuntur *In quo sensu relictur ab Suarez loco citato, & lib. 6. defensionis fidei cap. 9. omnibus.*
*& lib. 9. de legibus cap. 17. Vazquez in 1. 2. disq. 182. cap. 5. Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 4. n. 14. Coninch in *presenti disq. 15. dub. 3. num. 39.* & alij communiter, quorum aliqui graui nota contrariam sententiam afficiunt. Suarez enim in *presenti loco citato* dixit: *eam singularem esse, & in te morali posse esse perniciolam.* Turrianus in *presenti disq. 35. dub. 5. §. Sed contrariam*, dicit *hanc conclusionem habendam esse, vt certam absque vla dubitatione.* Castro Palao *tract. 4. disq. 1. punct. 16. num. 3.* dicit *contrariam non esse probabilem, & hanc esse omnino certam.* Aliqui eam reducent ad errorem damnatum illorum qui dicebant licet negari fidem fidei in tormentis ad ea vitanda. Sed vere differt longè ab ea sententia: facetur enim, non posse eo casu negari fidem exteriori; immò nec quoties interrogat Tyrannus, quia tunc debemus positiū fidem consideri.*

Probatur primò ex Patribus, qui simulationem illam in cultu externo falsæ religionis semper, & vniuersaliter reprobat, & execrantur. *Simulatio-*
nem in cultu externo falsæ religionis se-
similat̄ adoratiōnis, subdit: virumque rēscat per, & vni-
sermo diuinus, vt neque affectu colas, neque specie uersili er re-
adores. Cyprianus ep. 31. sive Clerici Romæ exi-
stentes, quorum est illa epistola. Non est in-
quiunt, immunitis in scelere qui vult videri propon-
sitis aduersus Euangelium, vel editiis, vel legibus
satisficeri: nam hoc ipso iam paruit, quod videri
paruisse se voluit. Chrysostom. hom. 25. in Matth.
in imperfecto, si tibi inquit, antīm Dens cor creaf-
set, sufficeret tibi fides cordis; nunc autem os tibi
creauit Deus, vt corde credas, & ore confitearis:
& videtur non loqui de eo solū, qui à magi-
stratu interrogatur; que casu præceptum con-
fessionis fidei vrger, sed etiam de eo, qui innita-
tur à sodali, quo casu minimam etiam actionem
externam, quantumcumque alijs licitam, & in-
differentem condemnat; si quis inquit, tibi dicat,
non manducis idolothrysum, sed adspice tantum ad
idolas, quonodo speciosa sunt: si ad pexoris pronoca-
tus, oculis tuis negasti Christum. Non quia adspicere
idola aliquid sit, sed quia inimicatu adspicis,
peccas. Et idem postea explicat in auditu, odora-
tu, gustu, tactu, & de soli sictione comedendi de
immolato. Verba Chrysostomi videntur posse
apud Suarez, quia ad longum ea referunt dicto lib.
6. defensionis fidei c. 9. n. 24. vbi alia Patrum loca
congerit.

Probant aliqui ratione ex eo, quod actio illa externa haberet malitiam mendacij perniciosi, quod non minus rebus ipsis, quam verbis committit potest. Hæc tamen ratio difficultis est; quia mendacium in rigore, & propriè non sit, nisi loquitione. Possumus autem rebus quibuslibet vti, fine eo quod loquamur: nam licet significemus sensum nostrum, non tamen semper per modum loquitionis, quæ est ordinatio mentis nostræ ad alij, quæ ordinatio separata potest à quibuslibet alijs signis, licet non possit separari significatio determinata in aliquibus circumstantiis.

Melius ergo probatur primò ex absurdis, quia sequitur

Sententia
Adriani af-
firmans id-
em
apundo li-
cet.

sequeretur, posse fidelē licetē exercere actus omnes, & ritus externos sacrilegos, adorationis, thurificationis, & reverentia coram idolis, titus item hæreticos, & Mahometicos, saltem quando non est obligatio fidem confitendi, sed potest ea licetē occultari, ad quam melius occultandam utile certe esset exercitium illorum rituum: quæ omnia ex se factis absurdâ apparent, & contra sensum omnium fidelium. Vnde probatur secundò ex doctrina Pauli suprà adducta, quod non liceat velci idolothytis, quando fidelis invitatus ad ea comedenda in honorem i Coli, aut quando ex circumstantiis apparat ad eum finē comedì. Imò idem diximus de eſu catinum in quadragesima, quando ad amico hæretico ad probandum tuam religionem ad eſum inuitaris, quia tunc significat determinatè contemptum religionis Catholicae, & sic de aliis. Tertiò probatur hoc ipsum ex doctrina generali Patrum, & Theologorum, quod ritus Iudaici nunc prohibiti sint, nec possint licetē exerciti, quando appetit fieri in cultum legis Mosaicae, quale esset offerre sacrificia legis antiquæ, comedere agnum paschalem ritu illo in legi praescripto, & alia similia, nec etiam ad occultandam fidem, vel ad conciliandum neophytiū, vt tanquam ex fide certum traditum cum Augustino Suarez lib. 9. de legibus, cap. 14. num. 6. & alij communiter. Quarto probari potest ex Breui Pauli V. misso ad Catholicos Angliae de quo inferius dicimus, quo declarat, illiciuit omnino illis esse in his circumstantiis tempora hæreticæ adire, eorum conciones frequentare, & precibus, ac ritibus interesse; quia nimis hæc omnia in his circumstantiis significant cultum hæreticæ religionis. Denique ratio à priori est, quia licet hac non sit loquutio & negatio fidei per loquitionem, sunt tamen signa determinatè significantia fidei negationem. Malitia autem vocum, quibus fides negatur, constituit in ea significacione determinata, vt suprà vidimus, ex qua sequitur decus vera religionis, & irreverentia contra diuinam veritatem, & auctoritatem, quæ tota malitia in his etiam signis, & ritibus inuenitur, & ideo non potest vlo alio pietatis, aut comodi motiuo honestati.

118
Adriani argumenta solutionis tota
huius controversiae posita est. Primo Arguitur ex quarto Reg. c. 5. vbi Naaman ad fidem veri Dei conuersus pettit ab Eliseo licentiam, vt quando necesse esset Regem suum ad templum idolorum comitari, posset genuflectere, & adoratio gestum fidei exhibere, cui Eliseus respondit, *Vade in pace*, quasi simulationem illam, vt licitam approbabis. Ad hoc breuiter responderemus, aliquo velle, verba illa Elisei non continere approbationem, sed meram permissionem illius mali ad vietandum aliud maius malum, eo quod Naaman propter debilitatem suā facile à fide suscepta retraheretur, si Eliseus nollet ei permittere, quod petebat, ita Valentia, & Lorca locis supra citatis. Quam solutionem confirmat idem Valentia ex verbis, quæ dixit Naaman ad Eliseum. *Hoc solum est, de quo depreceris Dominum pro seruo tuo: quando ingredieris Dominus meus templum Remmon, ut adores; & illo innite super manum meam, si adoraueris in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoras mihi Dominus, seruo tuo pro hac re. Qui dixit ei. Vade in pace.* Vnde colligitur Naaman putasse illud esse peccatum;

alioquin non depicteretur veniam illius: si autem non erat peccatum, debuissest Eliseus docere illum, & auferre conscientiam erroneam: verba ergo illa non fuerunt approbatio, sed mera permissione, vel potius promissio orandi Deum, ut signosceret ei hoc peccatum, quod solam Naaman ab eo petierat.

Aliis tamen hæc solutio displiceret, Abulensi, Caetano, & aliis, quos referit, & sequitur Suarez in præsenti dicta sest. 4. n. 8. quod probari potest retorquendo argumentum pro ea adductum quia genuflexio illa ultimabatur ab Eliseo intollebare, & illicita, non poterat dicere, *Vade in pace*, nec veram pacem promittere peccatorum obstinate volenti persecurare in suo crimen, sed debuissest malitiam ostendere, & exhortari ad eam fugiendam; iam enim Naaman erat in mala fide, cum veniam petteret illius peccati, quia magis ei necessaria erat exhortatio, quam permissione, & condescendentia, quia magis in peccato confirmaretur. Verius ergo est, quod Naaman licetē potuerit genuflectere cum Rego genuflectente, eo quod genuflexio illa non effigium adorationis, sed cultus Regi exhibitus, cuius manus sustinere de more non poterat, si Regem genuflectente, Naaman rectus staret, sed debebat inclinare, vt manum Regiam sustinere, quia cultus solū ciuilis erga Regem, non religiosus erga idolum. Quam interpretationem ultra lapidem adductam, sequuntur etiam Sanchez lib. 2. in catalog. c. 4. n. 14. & lib. 1. cap. 7. num. 21. Calto Palaio d. punct. 16. num. 4. Coninch dicta dispe. 15. num. 46. qui bene adiutrit, verbum adorandi in Hebreo explicari verbo non significante cultum, sed solū incurare se corporaliter. Quam expositionem alij communiter amplectuntur, & possumus confirmare soluendo difficultatem contra eam propositam ex eo quod Naaman deprecatur veniam huius peccati, cum sit impossibilis remissio peccati, cuius iterum denō committendi propositum perseverat, prout in Naaman perseverabat; illa ergo venia, quam petebat, non erat propriè remissio, sed licentia, ut impuniteret, & vt sibi non imputaretur ad culpm. Eliseus autem videns, id non esse illicitum in his circumstantiis, in quibus omnibus iam constare debet Naaman non esse cultorem idolorum, sed veri Dei, meritò respondit *Vade in pace*, hoc est, noli habere causa turbari, quia hoc tibi Deus non imputabit ad culpm. Nec necesse fuit explicare, quod actio de se non erat mala, & ad quam nulla requirebatur specialis Dei licentia, statis erat pacare eius conscientiam in eo actu, ut iam sine peccato scrupulo operaretur: sicut si aliquis valitudine dubitanus de obligatione recitandi officii, petenter a summō Pontifice, vt sibi ignoraret, sibi eo statu non recitaret, posset Pontifex cum pacare, dicendo *Vade in pace*, licet ei non explicaret pacis causam, nempe, vel ex eo quod præceptum ex deo non obligaret, vel ex dispensatione noua ei concessa: sic Naaman dubitabat, nec sine aliquo fundamento, an genuflexio illa fore licita, & deliberabat licentiam genuflectendi: Eliseus autem prudenter respondit verbis sufficientibus ad eius

conscientiam pacandam, nec necesse erat expli-
care, vnde proueniret ea permisso, hoc enim pa-
rum ad quietem, & pacem interrogantis refe-
rebat.

110 Secundū ergo arguitur ex facto Iehu 4. Reg.
10. qui vt posset omnes prophetas Baal occidere,
fixis se velle cum illis sacrificium offerre, dicens
Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum
amplius. Et iterum congregatis ministris dixit:
sanctificate diem solemnum Baal. Quod factum
videtur Deum laudasse, & approbasse dicens.
Quia studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat
in oculis meis, &c. Hoc tamen argumentum, si alii
quid probat, probaret etiam negari posse licite
fidem verbis, & non solum usurpando ritus ex-
ternos: nam Iehu verbis etiam videtur profetus
cultur falsa religionis, dicens: *ego autem colam*
eum amplius, quibus verbis videtur se cultorem
proficeri Dei falsi.

Communis responsio est, non opus esse excusare Iehu à peccato graui in verbis illis, hominem iniquum, qui alia postea graviora scelerata in Deum comisit, qua in ipso textu referuntur. Quamvis autem Deus temporali pre-
mio remuneraverit, quod bene gestis occidendo
Ministros Baal, & extinguendo domum Achab
iuxta voluntatem Dei: non tamen approbavit
verba illa, quæ dixerat: vnde non dixit Deus:
quia bene loquutus es, sed quia studiosè egisti, quod
rectum erat, &c. facta eius commendans, non
verba falsum cultum significantia. Ita cum S.
Thoma infra questione 111. artic. 1 ad 2. Caetano,
& aliis respondent Suarez in presenti dicta sect.
4. numero 9. Castro Palao dicto numero 4. Hurtado
dict. 48. §. 5. & alij communiter: & habet pro
se Augustinum tom. 4. libro contra mendacium
cap. 2.

Hec tamen responsio, vt verum fatetur, mihi
difficilis appareat: & contrarium supponit omnino Abulensis in eum locum Regum questione 25.
probans illud ad summum fuisse peccatum veniale
mendacij officiosi, nec S. Thom. loco citato
dixit, fuisse peccatum graue, sed peccatum, vel
mendacium, à quo mendacio non est necesse ex-
cusare hominem vitiosum. Et quidem id, quod
cum Caetano ponderant hi auctores, Deum
non dixisse, quia bene loquutus es, sed quia studiosè
egisti &c. patet iuuat: quia Iehu non solum pro-
tulit illa verba, sed fecit adornari sacrificium &
ad illud offerendum conuocauit Sacerdotes
Baal, & alios, prout re ipsa obtulerunt, quæ non
erant mera verba, sed facta. Aliunde vero, si Iehu
damnemus peccati mortalis in verbis illis, non
facile erit defendere verba fere similia, quæ ad
bonum etiam finiter confundendi postea gentiles
dixerunt saepe plures Sancti Martyres, quorum
fidem commendat, & celebrat viuente Ecclesia,
vt constat ex eorum gestis, in quibus non raro
eiusmodi exempla occurunt: sic enim legimus in
Breuiario Romano de S. Apollonia, quod compre-
hensa iam, vt combureretur pro fide, paulisper
quaes deliberans stetit, vt ex gentilium ma-
nibus elapsa ipsam sponte sua se se in rogum
inuiceret: quæ dissimulatio deliberationis signifi-
care quidem poterat formidinem, & dubium in-
ternum circa fidem, & cultum veri Dei retinendum. Praesertim cum referente Dionysio Alexio,
apud Surium in vita S. Apollonia Die 9. Februa-
rii, verbis etiam suam perplexitatem significa-
vit, dicit enim, quod paululum temporis ad des-

liberandum pacata stetit: Clarius autem loquutus fuit S. Julianus martyr illustrissimus, qui, vt
ex antiquis gestis refert idem Surius die 9. Ianuarij, cum à Praefide inuitaretur, vt cum sociis
suis veniret ad templum præter solitum apertum,
& solemní pompa ornatum, vt sacrificium diis
offerret, respóndit: *Quandoquidem hortaris, ut*
omnibus in unum convenientibus; diis vestris im-
molemus: id quidem facere non piget. Nam ideo
semper disfilius, ut in hoc templo mirabilis ma-
gnum sacrificium curulis cernentibus immolare-
mus. quod quidem dixit, vt eventus probauit, vt
Sacerdotes, & gentiles inumeros illuc ea occa-
sione convenientes templo eius oratione cor-
ruens cum magna gentilissimi iactura comprime-
ret. Eodem modo loquuta sunt Sanctæ illæ septem
Mulieres Martyres, de quibus in actis S.
Blasij apud eundem Surium ex Metaphraste terria
Februarij narratur, quod inuitata a Praefide ad
sacrificandum dixerunt: Si vis, vt diis tuis sacri-
ficiemus, eamus propè lacum, nos autem, cum ablu-
rimus vultus nostros in lacu accedemus, & eis sa-
cificabimus. Quod cum venissent, idola omnia eo
fine illuc allata in lacum proiecerunt. Denique
quod plus est, similia fere verba cum laude, &
commendatione referuntur lib. 2. Macha, cap. 7.
prolata à fortissima, & sanctissima illa fæmina
martyre, & sanctorum septem fratrum Macha-
bæorum matre: quam Rex ante adolescentioris
matrem vocauit, & studiebat ei, vt adolescenti fie-
ret in salutem, nempe suadendo filio, vt patriam
legem desereter. Cum autem multis eam verbis
effet hortatus, promisit susurram se filio suo. Cui
*tamen paria lingua contrarium suast, & perse-
verantiam in fide. Et quamvis non promiserit*
fortassis explicitè concilium mutandi religio-
nem, sed solum concilium in genere vtile ad fa-
ludem: negari tamen non potest, quod verba illa
iuxta mentem Regis potentis intelligerentur de
consilio infidelitatis: diximus autem lupta non
*posse Tyranno urgente, voces à fidelibus usur-
pati, nisi iuxta sensum interrogantis, quia talis*
amphibologia in fidei confessione damnablest
est. Hæc ergo, & alia similia sanctorum martyrum
exempla, si excusanda sunt à peccato graui, prout
excusanda videntur, non appetat, cur excusari
*non possint verba Iehu, quæ etiam ex fine extir-
panda idolatria dicta fuerunt vt eventus ipse*
quam primum manifestarurus fuerat.

Quod rufus ex ipso facto textu confirmari
non leviter potest: quia in iis omnibus, quæ Ie-
hu fecit, comitem sibi adhibuit Ionadab filium
Rechab, virum sanctissimum, vt fatentur inter-
pretes, & vita apud Hebreos austerrissima au-
torem, ac legis zelo flagrantem: hunc autem le-
hu sibi in via occurrentem assumpit secum in
cursum suum dicens: *Veni mecum, & vide celum*
meum pro Domino: & impostum in curru suo du-
xit in Sanarium: ybi illa omnia dixit, & fecit.
Non est autem credibile, quod vir sanctus per-
mitteret Regi fraudes illas, & infidias ad per-
dendos ministros Baal, si essent illicitæ, & conti-
nenter iniuriam grauen vera religionis.

Duo itaque in Iehu reprehendi videbantur,
nempe, quod sacrificij superstitionis auctor fuerit,
ad illudque inuitauerit, & quod promiserit se
maiorem cultum Baal exhibitorum. Quod attinet
ad primum, latè eum defendit Abulensis ve-
sus 32. probans, solum se permissiuē ha-
buisse, permittendo, vt iij, qui in oculo Baal
colebant,

122

123

colebant, possent id publicè facere, ut hoc nimirum modo detergerentur, & occiderentur. Nec enim alios ad sacrificium vocavit, nisi Sacerdotes, & cultores Baal; inò diligentissimè curauit, ne quisquam alius admisceretur, sed illi soli, qui ante Baal ministrabant, & seruiebant. His autem nullum scandalum dabat, cùm iam ipsi in occulto facerent, quod ibi in publico profitebantur; erat enim vocatio, quasi conditionata, id est si Baal colitis, colite in publico: quæ vocatio non incitabat absolutè ad malum, cùm possent adhuc à Baal recedere, & conuertere ad Deum, sed ex suppositione, quod determinati essent ad malum, consulebat minus malum, nempe sui manifestationem, per quam possent coercere, & impedire à longiori perseverantia, atque etiam multis metu in illo extremo articulo ad Deum conuerti.

124

Quod vero attinet ad secundum de verbis, & promulgatione promouendi cultum Baal, cùm verba omnino similia dixerint sancti Martyres supra commemorati, & præcipue B. Iulianus, qui ea verba usurpanit ad eundem finem perdendi Sacerdotes cum idolorum templo, omnes debeamus ea verba à sacrilegij criminis excusare, ne sanctissimos viros eius criminis reos fateamur. Pro quo postulum considerate, ea verba in rigore non continere fidei negationem, nec etiam cultum idoli: nam qui promittit se negaturum fidem, vel exhibitorum cultum idolis, in rigore nondum fidem negat, aut colit idola, sed ad summum significat se habere animum id postea faciendi; sicut qui promittit se ingressum religionem, & facturum in ea professionem nondum promittit castitatem, aut obedientiam, &c. sed significat animum ea omnia postea promittere. Non est autem eadem irreuerentia significare animum negandi postea fidem, aut cultum veri Dei, quem tamen modò non negas, quæ es, si actu negares finem, vel cultum veri Dei. Sicut non est eadem malitia, si significes te ras commissurum aliquod peccatum, ac si nunc illud committeres: sic enim multi sancti ex causa graui & ad bonum finem significauerunt fidei animum committendi aliquod peccatum; vt S. Ambrosius, qui vt Episcopatum fugeret iussit adduci meretricem in domum suam; vt significaret animum turpiter peccandi, & S. Edmundus feminæ sg ad turpitudinē pronosticanti condixit horā & locum, vt ad se vori compos futura veniret; quam postea vestibus superioribus spoliatam virginis acriter flagellauit, & ad saniorem mentem reduxit, vt refert Vincentius Beluacensis in speculo historiali lib. 31. cap. 71. Similiter S. Abraham Eremita, vt neptem suam in proibulo peccantem ad pristinam vita sanctimoniam reuocaret, vestibus militatibus indutus eam à Praefecto hospitij ad concubitum petiit, & cum ea lautè cœnauit, quam postea solus cum sola remanens ad pénitentiam conuertit, vt ex S. Ephrem, & aliis refert Surus in vita eiusdem Abrahæ die 16. Martij, & sic de aliis, quibus ex graui causa, & ad finem pietatis licuit fingere voluntatem peccandi, quæ significatio non contrahebat malitiam ipsius peccati, vt constat. Sic ergo potest dici, quod ex causa grauissima concernente fidem ipsam, & religionis augmentum non sit aliquando contra fidem, aut religionis obligationem fingere animum peccandi, postea contra ipsam fidem. Nam in rigore, vt dicebam,

qui illum animum significat, non negat fidem nec solit idola: sicut qui promittit conuersio[n]em ad fidem vel reductionem futuram ad Ecclesiam, adhuc non est fidelis, vel obediens Ecclesie, sed manet adhuc hæreticus, vel Schismatus: donec impleat promissum. Quare sicut potestflare possumus credendi postea fidem, cum hæreti aequali praesenti, & propositum penitentie, & diligendi postea Deum super omnia cum peccato actuali mortali praesenti; sic potest stare propositum, & promissio discedendi postea à fide cum aequali fide interna, & externa eiusdem confessionis, & potest aliquis dicere ego nunc credo cum Ecclesiæ, sed post annum ab hac fide in tui gratiam discedam. Numquid autem, qui offendit propositum discedendi postea à fide, videatur ligare simul infirmitatem sua fidei praesentis, vel dubium illius, arque etiam quod nunc etiam fide vera careat, vnde qui audit propositum colendi postea falsum Deum, possit arguere quod iam discesserit à fide, sed ramen in rigore ille abusus id non dicit, nec negat nunc fidem, sicut nec colit nunc idolum, sed dicit, se habere propositum id postea faciendi, vt fateatur Thomas Sanchez lib. in decalog. cap. 8. num. 22. Quare sicut dictum supra, posse aliquem ex gravi causa usurpare vestem, vel aliud signum, vnde alij facile possunt colligere, ipsum esse infidelem, quando ueniens signum illud non est omnino determinatum ad eam significationem, nec involuit etiam implicite negationem fidei, vel cultum falsa religionis: ita ex simili causa, videatur posse significare fidei propositum negationis future, vel falsi cultus futuri: cùm totum id non significet determinatè negationem, vel carentem praesentem fidei, nec involuit cultum actualis falsa religionis, nondum enim cotiduum, qui solū dicit se postea id factum, sicut nondum præstat obedientiam Pontifici, qui præmisit solam reductionem suam ad fidem post annum futuram; & hoc pacto excusari videatur, quod sancti illi Martyres dixerunt ad finem optimum, & ad procurandum maiorem fidei honorem, qui ex sua simulatione resultare debet, quod illi hac via excusantur, non appetat, cur verba etiam leahu, quæ non fuerunt ab iis aliis diversis, eodem modo excusari, & defendi non possint à malitia sacrilegij.

Dices retorqueri posse argumentum ab exemplo adducto dilectionis Dei: nam licet ille, qui actu diligit creaturam supra Deum, dum mortaliter peccat, possit simul habere, & sapere habet tunc propositum agendi postea penitentiam; & per consequens diligendi Deum super omnia; non tamen potest è contra ille, qui nunc diligit Deum super omnia, habere simul propositum diligendi postea creaturam supra Deum; hoc enim propositum actualis repugnat cum actuali dilectione Dei super omnia; vt constanter licet possit flare hæresis actualis cum proposito conuersio[n]em futuram, & amplectendi postea veram fidem; non tamen poterit vera fides actualis cum proposito illam postea deferendi, arqueideo, qui illud propositum significat, eo ipso implicite dicit, se iam nunc carere vera fide, quod est fidem actu negare saltem exterius, & fide, quod nullo casu licitum est.

Responderi potest negando consequentiam, in hoc enim differre videntur actus dilectionis Dei super omnia, & actus fidei, quod ille non possit

possit esse cum actuali proposito peccandi postea mortaliter; quia excludit omne peccatum mortale actualiter, siquidem propositum illud peccandi postea mortaliter, est iam nunc peccatum mortale præsens, & affectus præsens ad peccatum futurum, qui affectus repugnat ex obiecto cum affectu erga Deum super omnia, qui affectus includitur in ipso actu charitatis. At vero actus fidei præsens non videtur habere hanc repugnationem ex obiecto cum proposito heresis futura post annum; quia actus fidei non est amor fidei super omnia, sed est assensus intellectus, quo nunc intellectus credit hoc obiectum magis quam omnia alia obiecta contraria, quem assensum nunc præstat intellectus ex imperio voluntatis; sed tamen voluntas solum impognat assensum præsentem nihil præscribens de futuro, nec intellectus credit pro tempore futuro, sed nunc affectus hoc esse verum, & le magis hoc credere, quam reliqua omnia contraria; quod totum ex obiecto non videtur repugnare cum proposito credendi contrarium post annum. Nam etiam ex obiecto repugnat credere nunc determinate aliquod obiectum assensu etiam probabile, & simul credere determinate contrarium assensu etiam probabile, cum neque probabilitate possim affirmare simul assensu determinato duo contradictoria: & tamen non repugnat ex obiecto, quod nunc amplectari vnam sententiam probabilem, & ei praesens assensum internum ex imperio voluntatis, & tamen habeas propositum mutandi postea sententiam, & amplectendi contrariam etiam sine novo morio, aut argumeto ex parte intellectus, sed solum in gratiam amici, si id perierit: quia affectus voluntaris præsens, licet efficaciter imparet hunc assensum, non tamen super omnia, sed quem facile mutabis postea in gratiam amici. Sic ergo licet assensus fidei præsens non possit stare cum assensu contrario, nec cum dubio, aut formidine presenti circa suum obiectum; non tamen videtur ex obiecto repugnare cum proposito desistendi postea ab hoc assensu, etiam nullo novo motu contrario intellectuali apparente, sed solum in gratiam amici, vel ad aliqua commoda temporalia, quia nimis, licet assensus sit super omnia, affectus tamen voluntatis imperans assensum, non est affectus super omnia.

Urgebis adhuc: quia eadem viderit esse ratio in actu fidei & in actu charitatis, ut sicut hic non potest esse cum proposito peccandi postea mortaliter, ita nec ille possit esse cum proposito deserendi fidem tempore futuro. Nam fides catholica non credit utrumque mysteria, sed firmissime: quæ firmitas state non potest cum proposito recedendi postea: que enim fides magis infirma, quam illa, quæ esset cum animo recedendi postea ab ea fides & eam negandi? Qui ergo fatetur infirmitatem, & propositum recedendi, eo ipso significat, & dicit implicitè se non habere actum fidei catholicæ.

Respondetur, firmitatem in fide necessariam multiplicem esse. Primo enim necesse omnino est ad salutem firmiter credere, hoc est, perseveranter, qui enim in fide non perseverat, saluus esse non potest, nisi iterum ad fidem redeat, & in ea firmiter usque ad mortem perseveret: huius autem firmitati opponitur certè propositum fidem postea deserendi, & per consequens saluti æternæ, ad quam ea firmitas requiritur. Secundò requiriatur firmiter credere, hoc est, cum animo positivo

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

eam fidem nunquam deserendi: nam sicut requiritur ad salutem animus non peccandi mortaliter, sive quo animo firmo adultus saluus esse non potest, ita requiritur animus firmus perseverandi in fide, quæ perseverantia necessaria est ad salutem: & huic firmitati etiam opponitur manifestè propositum recedendi postea à fide, quare ille non credit firmiter ea firmitate, & animi præparatione, quæ omnino necessaria est ad salutem; & de his non potest esse difficultas.

Difficultas ergo præsens non est, an ad salutem, & ad iustificationem, vel ad perseverantiam in gratia requiratur firmitas fidei, sed an ad verum aëtum fidei elicendum necesse sit, quod voluntas imperans assensum sit voluntas credendi ita firma, ut includat propositum firmum, nunquam recedendi in posterum à fide; vel etiam, an ipsè assensus intellectualis includat firmitatem ex parte intellectus, qua intellectus ipse protestetur, se ita assentiri firmiter, ut nunquam in posterum ab ea fide discessurus sit. Ad quod dicendum videtur, in primis ad verum aëtum fidei requiri voluntatem efficacem & absolutam imperantem assensum firmum, h[oc] est, super omnia, quo intellectus adhaeret magis obiecto fidei, quam omnibus aliis, quæ ci opponi possunt, itavet si alia huic obiecto opponantur, eis potius differentiat, quam huic, quam etiam firmitatem operet esse in ipso assensu intellectuali, ut supra explicimus agentes de fidei certitudine, & hoc firmatis genus tam ex parte voluntatis, quam ex parte intellectus necessarium omnino est ad verum, & proprium aëtum fidei.

Si vero sermo sit de illa alia firmitate, qua voluntas proponat nunquam ab ea fide discedere, vel intellectus hoc ipsum de se protestetur, non appetat tanta necessitas, ut sine ea non possit dari aliquando actus fidei saltem in peccatore, licet non sufficiens ad salutem consequendam, ad quam ut diximus, necessarium etiam est propositum firmum, nunquam à fide recedendi. Quod in primis explicari potest exemplo aliarum virtutum; potest enim dari verus actus obedientie, quo subditus obediatur precepto superioris, vel etiam Dei propter mortuum obedientia, absque proposito obediendi semper in omnibus: potest item dari actus misericordie, quo ex eius motu subuenias indigentibus absque proposito subueniendi semper in posterum, etiam quando urget preceptum misericordiae: potest dari actus veri iustitia absque proposito nunquam illam laudendi: potest dari actus temperantiae, vel castitatis absque proposito nunquam in ea materia peccandi: cur ergo non poterit dari actus fidei absque proposito firmo nunquam contra fidem peccandi?

Confirmarique potest specialiter exemplo religionis imperantis cultum Dei supremum: potest enim aliquis exhibere nunc cultum supremum latræ Deo debitum, quod est colere Deum super omnia, absque eo quod habeat propositum firmum, nunquam peccandi contra religionem, aut negandi Deo debitum cultum. Sic enim Sacerdos iniquus verè, & ex animo offert Deo sacrificium, qui est cultus latræ supremæ, & tamen non habet animum non dehonorandi graueriter eundem Deum, sed fortasse habet animum peccandi postea graueriter contra cultum Deo debitum. Cum ergo fides sit cultus supremus intellectus Deo debitus, quem colimus credendo

K K ci

ei super omnia, poterit similiter exerceri, & deferti hic cultus per fidem actualē sine propōsito non peccandi postea contra obligationē ciuilem fidei, & cultus intellectualis. Nam sicut fides est affensus super omnia, ita latrā est colere Deum super omnia: ergo sicut potest esse actus verus latrā, & cultus actualis Dei super omnia sine propōsito colendi semper Deum super omnia; sic poterit esse affensus fidei actualis super omnia, sine propōsito credendi semper postea Deo super omnia. Eadem enim videtur esse ratio in utroque genere cultus super omnia. Quia nimur voluntas in utroque casu non est vniuersalis ex parte temporis, sed determinata ad tempus praesens, & ideo non includi propōsitionem vniuersale circa tempus etiam futurum, nec dolorem efficacem de peccatis eiusdem generis præteritis. Nam qui ab heresi concurrit ad fidem, licet non possit iustificari adque eo dolore efficaci de heresi, & propōsitione vniuersali conservandi fidem: potest tamen fieri Catholicus, & fidelis adque eiusmodi penitentia efficaci, posita voluntate efficaci credēti super omnia doctrinam catholicam. Ex quibus omnibus fieri videatur, quod possit aliquis in rigore significare propōsitionem recedēti à fide postannum, absque eo quod explicet, vel implicitè dicat, se nunc negare fidem, vel eam non credere.

131 Instabis, quia propōsitionum illud discedendi postea à fide, si reuera sit in corde, est peccatum contra præceptum fidei, sicut propōsitionum peccandi post mensē cōtra castitatem est iam nunc peccatum praesens contra castitatem: ergo qui dicit, se habere tale propōsitionem, iam dicit, se habere peccatum internum contra fidem, & manifestat sīnam infidelitatem; si ergo nullo casu licet sine sacrilegio manifestare se infidelem etiam siā, & cum mendacio, non licebit etiam illo casu fingere eiusmodi propōsitionem etiam ad bonum finem. Respondent, propōsitionum illud esse quidem peccatum contra fidem; non tamen esse in rigore infidelitatem, sed voluntatem infidelitatis future: quare interim nondum ille homo dicitur simpliciter, & absolute infidelis sicut neque ē contra hereticus promittens reductionem post mensē interim est fidelis, vel Catholicus. Qui ergo fingit eiusmodi propōsitionem infidelitatem vel hereticis mērē futurā, dicit quidem se peccare contra fidei obligationem in affectu, non tamen dicit, se esse infidelem, vel se negare fidem. Unde verba illa ficta non habent malitiam negationis fidei vel cultus falsi, quæ ex nulla causa excusari potest, sed aliam minorem, quæ ex graui causa, & ad finem promouendi notabiliter eandem fidem, videtur aliquando posse excusari à sacrilegio. Sicut licet periculum ex nulla causa excusari possit neque etiam revelatio sigilli confessionis: fingere tamen propōsitionem peccandi, vel revealandi confessionem, poterit ex graui, atque honesta necessitate, & causa aliquando excusari à malitia sacrilegij, & hæc videtur fuisse mens illorum martyrum, qui eiusmodi propōsitionum finierunt breui tempore ad maiorem diuinū cultus, & religionis honorem, vt constat ex suprā aductis exemplis, quæ si à culpa sacrilegij excusari possunt, non video, cur neceſſe sit in verbis Iehu quorū occasione hæc omnia dicta sunt, eiusmodi sacrilegij reatum agnoscere.

Tertio, ergo principaliter argui potest pro sententia Adriani ex facto S. Eusebii Martyris

Episcopi Vercellensis relato à S. Ambroſio serm. 9. de S. Eusebii his verbis: *Sicut ait S. Paulus, factus sum Iudeis Iudeus, ut Iudeos luxurias erem, et de heresi filium liberaret. Dixit enim, illorum se consenire perfidie, hoc sibi placere, quod ille, sed quod sibi filium Dionysium in subribendo preponerent, graniter se moueri. Pro enim iugis, qui dicitis filium Dei Patri Deo equaliter esse non posse; et mihi filium prætulisti. Quo audito heretici subscriptionem Dionysij qui quia iuraverat, solebat Eusebium patrem vocare, omnino deleuerunt: postea vero Eusebius voti iam compos Arianis infutauit, id enim fixerat, ut Dionysium à macula illius subscriptionis, cuius partens iam erat omnino liberaret. Hæc autem ultiō laudatur extollitur ibi ab Ambroſio in ordine ad finem illum obtinendum.*

Respondet tamen in primis Sermonem illum non esse S. Ambrosij, sed alterius, ut nouuit Cardinalis Bellarm. *de scriptoribus Ecclesiasticis in Censura operum Ambrosij.* & Cardinalis Baronius tom. 3. anno Christi 355. qui etiam bene probat, minus fideliciter referri ibi factum Eusebii, nam S. Dionysius non subscripterat heresi Arianae, sed condemnationi solum Athanasi eo pœto ut heresi Ariana non approbaretur: & hoc solum heretici perebant ab Eusebii subscripti quod tamen ipse propter Athanasi innocentem postea facere recusauit. Non itaque fixit hereticum, sed solum velle confessare Athanasi condemnationem, quod sine peccato iustitie fingeretur, ut constat ex dictis cum id totum faceret ad liberandum Athanafium à nota subscriptiōnis Dionysij, nec per hoc viō modo se hereticus professus est, cum de fide tunc non ageatur, sed de condemnatione Athanasi.

Quartò, pro eadem sententia Adriani argui solet ex S. Hieronimo, qui tom. 6. in c. 2. Epif. Chrysostola ad Galathas, & epif. 89. que est ad Augustinum, probat Apostolos licet per simulationem vsos fuisse ceremonias legi veteris ad conciliandos sibi Iudeos, que tancam ab ipsa Chalilī morte redditæ fuerant illicita, & mortifera: quam sententiam in Hieronimo reprehendit acriter Augustinus epif. 19. & petit ab eo, ut eam prudenter retractaret. Respondet Hugo, Hieronymum ab aliquibus excusari. Et quidem eius mentem non videtur in omnibus notam fuisse Augustino, qui putauit, quod Hieronymus dauid esset, licet fuisse mendacium in illis circumstantiis, & ex hoc potissimum capite eius sententiam impugnat, ut notaue Suarez lib. 9. de legibus cap. 17. num. 4. qui bene defendit Hieronymum ab hac suspicione ex verbis eiusdem Hieronymi dicta epif. 89. dicentis, se non posse in Apostolis mendacium, sed honestam dispensationem: sic enim ait: non officio fuisse mendacium, ut tu dicas, sed honestam dispensationem offendentes. Deinde alij ut Hugo Cardinalis ad Galatas 2. putat controversum inter Augustinum, & Hieronymum fuisse ob non intellectas adiuvicem voces. Nam Augustinus putauit, Hieronymum concedere licitam simulationem talem, cum tamen Hieronymus loqueretur de simulatione dispensatoria, quia nimis ex occultata Dei dispensatione licitum fuit Apostolis eiusmodi ritus abolitos tunc observare. Hanc tamen interpretationem ut contrariam menti Hieronymi bene impugnat idem Suarez dicto capite 17.

num. 15. Melius alij excusant Hieronymum, eo quod ipse in dictis locis nihil definiendo dixerit, sed disputando, & proponendo aliorum interpretationes, vt ipse expressè fatetur dicta epist. 89. his verbis, quibus aduersus Augustinum queritur, quod ipsi absolute eam sententiam adscriperit. *Prefertim*, inquit, cum liberè in prefatione confessus sim, Origenis commentarios me esse sequutum, & vel mea vel aliena dictasse, & in fine eiusdem capituli, quod reprehendit, scripsit, si cuiusque non placet sensus, quod nec Petrus peccasset, nec Paulus procaciter ostenditnr arguisse maiorem: debet exponere, qua consequentia Paulus in altero reprehendat, quod ipse commisit. Ex quo offendit, me non ex definito id defendere, quod in Gracis legem; sed ea expresse, que legerem: ut lectoris arbitrio derelinquerem, utrum probanda essent, an improbanda. Quod idem rursum protestatur his verbis. Tu vt Episcopus in toto orbe notissimus, debes hanc promulgare sententiam, & in assensum tuum omnes Coepiscopos trahere. Ego in parvo tuguriolo cum Monachis, id est, cum compecatoribus meis, de magnis statuere non audeo, nisi hoc ingenue confiteri me maiorum scripta legere, & in commentariis, secundum omnium consuetudinem, varias ponere explanaciones, vt è multis sequatur unusquisque quod velit. Nihil ergo firmum ex Hieronymi sententia pro Adriano affterri potest: quod si aliqui tamen videatur ei sententiae fauisse, discedendum ab eo erit cum Augustino, quem S. Thomas, & Theologici alij sequuti sunt.

135. Quintò tamen Arguitur pro eadem sententia Adriani ex Apostolorum exemplis, qua Hieronymum pernoceunt ad illam sententiam indicandam. Constat enim ex Scriptura, Apostolos post inceptam prædicationem Euangelij, & acceptum spiritum Sanctum exercuisse cærenonias legales. Si enim Paulus act. 16. circumcidit Timotheum, qui erat ex Patre gentili, & matre Iudea fidelis: & c. 18. consilium Paulo dederunt seniores Christiani de obseruatione legalium, vt non æstimaret à Iudeis legis inimicus, quod consilium Paulus amplexus fuit & cap. 21. dicitur Paulus sibi torcondisse in Cenchris caput, quia votum habebat: & c. 24. venisse Hierosolymam elemosynas facturus, obligations & vota, & inuenitus esse purificatus in templo: quæ omnia simulacrae videntur ab eo facta, ne Iudeos à se auerteret, prout ipse significauit. 1. ad Corinth. 9. Et factus sum (inquit) Iudeis tanquam Iudeus, vt Iudeos lucrarer: is, qui sub lege sunt, quasi sub lege essent, cum ipso non essent sub lege, ut eos, qui sub lege erant, lucrifacere. Quod idem legitur de Petro, etiam videretur à cibis in lege prohibitis abstinuisse, vt colligitur ex eius verbis, quando act. 10. invitatus ad vesendum ex quadrigedibus in linteo per visionem ostensis respondit: abfit Domine, quia nonnquam manducavi omne commune, & immundum. Et iterum cùm venissent Antiochiam Iudei quidam à Iacobō missi, idem Petrus, ne eos scandalizaret, substraxit se à Gentilibus, cum quibus priùs liberè conuocabatur, & comedebat, vt constat ex cap. 2. ad Galat. & hunc fuisse tunc morem fidelium Iudeorum colligi videretur ex cap. 11. act. vbi Iudei fideles discepabant aduersus Petrum, eo quod introisset ad viros prepudium habentes, & manducasset cum illis, quod nimurum lege veteri prohibitum erat.

Card. de Lugo de Virtute Fidei diuina.

Hæc difficultas, vt dixi, fundamentum magnum dedit Hietonymo pro ea sententia, quod simulatio illa aliquando liceret. Aliundè enim putauit, ceremonias illas iam tunc temporis fuisse illicitas, & supersticiose; quod colligi videtur ex dicta cap. 2. ad Galatas, vbi Petrus ob eam obseruantiam reprehensus dicitur à Paulo:

in faciem, inquit, *ei restiti*, *qui reprehensibilis erat*. Et postea: *cum vidissim, quod non recte ambularent ad veritatem Euangeli*, dixi Cepha coram omnibus, &c. & ex cap. 5. ad Galat. Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit: & rursus. *Euachati estis à Christo*, qui in lege insufficamini. Vnde volentibus, vt Titum circumcidet, restitit omnino ad Galat. 2. *Quibus*, inquit, *neque ad horam cessimus subiectione*, vt veritas Euangeli permaneat apud vos. Quare, vt hæc omnia conciliare proposuit Hieronymus sententiam illam, quod scilicet Apostoli non peccarent, quia licita, & honesta simulatione hæc faciebant, quam appellant dispensationem, latius usurpatum *dispensationis* vocabulo, pro dispositione, seu prouidentia prudenti. Vnde rursus addidit, reprehensionem Petri à Paulo fuisse etiam simulatam, & ex conuentione inter ipsos, vt hac occasione Iudei aduerterent, non esse materiam scandali, quod cum gentibus ederet, & ab eo errore remouerentur; ideoque dicit, *in faciem ei restiti*, hoc est, *secundum faciem*, iuxta textum Græcum, id est, in apparentia. Et quidem quod reprehensio illa fuerit simulata, & ex conuentione, videntur sentire Chrysostomus tom. 4. in illud cap. 2. ad Galat. qui solùm in hac parte fauerit ei sententia, non verò quod licuerit simulatio circa cærenonias prohibitas, vt bene probat Hurtado dicta diff. 48. §. 37. Fauent etiam multa alij ex Gracis, & Latinis, quos assert Suarez dicto lib. 9. de legibus, cap. 1. num. 7.

137. Alij tamen verius cum Augustino docent, reprehensionem illam factam fuisse à Paulo serio, & non ex conuentione præcedenti, sed quia verè Petrus reprehensibilis erat, vel saltem eius actio externa, sic enim subiungit Paulus, *quia reprehensibilis erat*. In quo sensu intelligunt Pauli verba alij Patres, Ambrosius, Cyprianus, Gregorius Magnus, Tertullianus, Beda, & Rupertus, quos assert, & sequitur Suarez dicto lib. 9. de legibus cap. 20. num. 19. & cum S. Thoma in eum Pauli locum scholastici Theologi communiter: quæ verba Pauli id significant aperte, cùm dicat, *fe Petro restitisse quia reprehensibilis erat*. Quamvis autem aliqui ex Græco legant, *quia reprehensus erat*; id non tollit vim argumenti. Primo, quia Ambrosius, qui ita legit in commentario illius loci, statim addit: *à veritate Euangelica*: quod idem est, ac reprehensibilem esse. Secundo, quia non potest aliter intelligi sine virtute, quis enim alium reprehendit, *quia reprehensus est*? Tertio, quia si fuisse reprehensio simulata, non deseruaret ad intentum Pauli, qui torus erat eo loco in remouendis Galatis à falso cogitata necessitate operum legalium. Ad quod refert, quām constanter ipse restiterit cuilibet actioni occasionem danti eiusmodi opinioni, & idcirco noluisse Titum circumcidere, & restituisse Petro segreganti se à Gentilibus, cūmque reprehendisse coram omnibus, *qua reprehensio*, & *resistentia*, si simulata fuisse, parum efficax fuisse ad suadendum Galatis id, quod intendebat. Denique quia aperte significat ibidem Paulus causam reprehensionis.

K k 2 sonis

sionis fuisse vitium aliquod, quod in ipsa Petri actione inueniebatur, dum dicit: *cum vidissim*, quod non reitè ambularem ad veritatem Euangelij. Vbi causam reprehensionis assignat defecum ex parte operis ipsius: non ergo carebat defectu opus illud, nec reprehensio fuerat facta, & simulata, sed serio, & ex animo facta fuit.

138

Aliter ergo ad argumentum, & difficultatem propositam respondendum est: qua quidem non soluitur sufficienter, etiam si concederetur, reprehensionem illam fuisse simulata: adhuc enim obiectum illius debuisset continere aliquid reprehensione dignum; quia si Petrus licet, & honeste poterat per simulationem exercere iuris legales iam prohibitos, quomodo poterat Paulus etiam ex conventione factum illud Petri honestum reprehendere, & condemnare? Qui enim opus aliquod reprehendit, eo ipso opus illud reprobat, & damnat: quod fieri non poterat à Paullo sine dolo, & sine præjudicio vera, & sincera doctrinæ, si factum Petri nihil habebat reprehensione, vel reprobatione dignum. Possum quidem ego cum Prælato conuenire, ut reprehendar in me actionem aliquam externam, quam ego coram ipso ad hunc finem faciam, ut hoc pacto aliquis alius qui eum defectum patitur, corrigi possit, & ex mea reprehensione emendetur; sed tamen actio ipsa de se supponit reprehensibilis, licet hinc & nunc ex bono ille sine excusetur in me ab omni culpa, & sic potius laude digna: alioquin reprehensio inutilis esset ad correctionem illius tertij, qui potius posset imprudentiam Prælati notare reprehendens, & reprobantis actionem bonam. Si ergo Paulus saltem exterius reprehendit factum Petri, supponi debuit factum ipsum reprehensione dignum, & per consequens etiam ex causa conciliandi Iudeos non poterat tolerari exercitium operum legalium, si haec iam prohibita supponebantur.

139

Omnis ergo faceri debemus cum Augustino, *Opera legis antiquæ*, licet post Pentecosten mortuæ, li-tua fuerint, & cessauerint obligare; non tamen cetero post penitentiam statim fuisse mortifera, & prohibita saltem resurrectionem cœlestem peccati Iudaorum, aut gentilium, qui se fidei iudicare, non solum religione aggreganter, sed pro aliquo tempore fuisse licita, dum tamen non exercerentur, ut necessaria, vel ut retinentia adhuc efficaciam, & omnem utilitatem, quam ex lege habebant, licet potuerint aliquam adhuc utilitatem ex priori institutione proueniencem retinere. Quamuis enim lex quoad obligationem cessasset; potuit tamen remanere aliquandiu quoad institutionem cœteriarum, & sacrificiorum, & quoad significacionem aliquam ex eadem lege prouenientem, ut latè & crudite probat Suarez *disputationes de legibus cap. 17. & sequentibus*, qui capitulo 17. numeri 18. congerit Patres, & Doctores pro eadem sententia. Et quidem, licet Sacramenta illa, & sacrificia, ac alia omnia instituta fuerint à Deo, ut signa Christi venturi potuerunt retinere significacionem etiam post Christi adventum, & de facto retinuerunt, cum viuente Christo lex illa perseuerauerit, etiam quoad obligationem, & Christus illam obseruauerit, & agnoverit potestatem in Sacerdotibus, qui tunc erant, & iussit offerri sacrificia consueta, quod idem factum est de tempore à Christi morte usque ad Pentecosten, quo tempore lex illa nondum fuerat abrogata, nec incepserat lex Euangelica. Ratio autem est, quia dum Chri-

stum venturum significantabat, non significantabant determinatè venturum post quolibet tempus, quo ea opera exercerentur, sed venturum post tempus institutionis talium signorum, que significatio semper poterat esse vera. Si ergo pertinuerunt post Pentecosten retinere eandem significacionem veram, sine aliqua falsitate. Nec et inconveniens, quod lex aliqua retineat suum vigorē in ordine ad institutionem, & significacionem, amissio vigore quoad obligationem advertendum tali signo; de facto enim lex de Sacramento Confirmationis v.g. non obligat vendum tali signo: & tamen est efficax quoad significacionem illius signi, quam habet ex sola institutione, in modo & portu lex vetus illo tempore retinere etiam aliquam obligationis partem nempe conditionatam, ut si usurparentur tali signa, vel sacrificia, &c, tali ritu, & non alio, & à tabernaculis, & tali loco, & tempore fierent, quod sufficeret, ut diceretur etiam perseverare sub ratione legis.

Aliunde vero non fuisse simul opera illa mortua & mortifera, seu omnino illicta, sed aliquo tempore licitum fuisse illorum vñum (quod immiterit aliquibus vñum fuit gratis, & voluntate excogitatum) colligi videtur ex scriptura quæ passim Apostoli, & alij Iudei fideles, & Christiani ea opera exercuisse leguntur, ut confateret adducatis exemplis; imò Sacerdotes & Pontifices Hebraeorum colebant agnoscentes adhuc in illis potestatem, & dignitatem Sacerdotalem, vel Pontificiam, sic enim Paulus ad 1. Cor. 9. cum reprehenderetur, quod Ananiam Principem Sacerdotum maledixisset exculpat lecens: *nec habem frates, quod Princeps est Sacerdotum*. Vbi Chrysost. addit. quod si Paulus eum cognovisset, honorasset. Et homil. 39. in Matth. ait: Paulum penitentiam ducunt fe exculpasse, & certum est, quod templum Iudaicum orationis causa frequentabant, tanquam locum sacrum & Deo dicatum, quæ consecratio, & dedicatio tota ad legem veterem pertinebat. Conueniebant etiam cum aliis Iudeis in sabbato ad Synagogas, vbi iudaico ritu omnia fiebant, & ideo Jacobus hunc vñum non reprobauit, sed tacite approbavit. 21. quando dixit: *Mosæ enim à temporibus antiquis habet in singulis cœnitibus, qui iam prædicti in Synagoga, vbi per omne sabbatum legitur*, quasi diceret, contenti sint Iudei hoc sibi adhuc perseverante suorum rituum, absque eo quod velint etiam gentiles ad fidem convertos obligare ad obseruandam legem Moysis. Rationem autem congruentie assignant communites, cum propter honorem legis à Deo late, ut non ex abrupto, sed paulatim, & cum reuerentia sepeliretur, ut hoc ipso pacto constaret eius sanctitas, & honestas; neque enim statim apparente euangelio debebat omnino, sicut idolatria, aut paganismus, contumeliosè abiici, & extingui, sed quasi honestus iniquilinus, qui aduenientis hospitijs domino non statim elicitor, sed dato fibi tempore, ut sarcinas colligat, & cum decore proficiscatur. Tum etiam potissimum, quia difficultatum fuisse Iudeos, in quorum cordibus radices altas miserant præcepta diuinæ legis, subito ad eis omnino remouerit ad amplectendos chios, & mores communes gentium, quos pietatis, & religionis studio semper abominari fuerant: quare periculorum fuisse ad hoc eos statim obligare, donec paulatim Euægeliu magis diuulgato affuerent.

scerent, & à lege antiqua ablactarentur, & genitilium commercium, corūque mores non ex horsercerent. Quare alij 40. annos statuunt, alij pauciores, sed qui ad promulgationem euangelij per præcipias orbis prouincias sufficerent, itavt viuebibus adhuc Apostolis incepert opera legis esse mortifera, & prohibita, & hæc ipsa obligatio per Apostolos fuerit promulgata, qui tamen antea in Concilio Hierosolymis habito solam statuerunt non esse gentibus ad fidem cœversis necessaria, & solum illis prohibuerunt ultra præcepta decalogi, eum fanguinis, & suffocati, que tamen prohibito antiquor fuerat legge Molonica, à tempore Noë post diluvium: quæ item prohibito postea in ecclesia cessauit: de quo latè Suarez in locis citatis.

¹⁴¹ Qui tamen Suarez cap. 18. num. 5. & sequentibus sentit, hanc absolutam prohibitionem operum legalium non fuisse præcisè ex iure naturali, aut divino, sed partim ex iure humano ecclesiastico: quanvis postea numero. 7. contrarium videatur docere, & prohibitum esse iure diuino, ne opera illæ fiant quatenus legalia erant, seu ex affectu cultus: quod postea num. 8. limitatae videatur ad sacramenta, & sacrificia: nam de aliis ceremoniis num. 9. videtur concludere posse ab ecclesia denuo ad diuinum cultum institui, si absoluta ecclesia potestas consideretur. Cæterum in hoc punto certò statuendum est, illictum esse de iure etiam diuino ea opera nunc exercere ut necessaria, vel efficacia, vel utilia ex institutione, & obligatione legis antiquæ: quia supponimus, & fatetur ipse Suarez, non solùm obligationem, sed etiam institutionem illius legis iam omnino cessasse, neque enim ex sua institutione habebat perpetuitatem, sed erat temporalis, & tempus illud finitus iam est; quare, qui ea opera nunc exerceret quatenus legalia, seu quatenus aliquam efficaciam vel utilitatem ex diuina institutione habent ad nostram salutem, vel ad diuinum cultum; eo ipso fatetur, legem antiquam adhuc durare saltem quoad suam institutionem, nec esse omnino abrogatam: quod cum falsum sit, cultus ille falso esset, & omnino superfluos, & illictus. Cum ergo non peperderit ab Ecclesia abrogatio illius legis, neque enim homines porerant abrogate legem à Deo institutam, sed Deus eam abrogaverit, consequens est, ut vsus illorum operum ex legalium illictus sit iure ipso diuino, seu naturali consequenti ex abrogatione, & cessatione talis legis.

¹⁴² Invenimus. unde consequenter dicendum videtur, si aliqua ex iis operibus præscindendo à lege habeant utilitates alias, propter quas solas fiant, neque significare possint animum faciendi ea, vt legalia, non esse iure diuino illicta, neque etiam vniuersaliter de iure humano. Exemplum esse potest in abstinentia à carnibus porcinis, quæ lege antiqua præcipiebatur: quis enim neget posse aunc aliquem studio mortificationis, & compremendi gulam, abstinerre ab iis carnibus, dummodo sine vlo respectu ad legem antiquam id faciat, neque sit periculum aliquius scandali, vel suspicionis ritus Iudæi; sicut licet Mahometini à vino abstineant ex lege sua, potest fidelis à vino abstinere laudabiliter, & meritorie sine vlo respectu ad sectam Mahometicam. Si-

Card. de Lugo de Virtute Fidei divina.

militer si quis nunc ex curiositate componeret thymiam ex iis ingredientibus, quæ leguntur cap. 30. Exodi, non tamen quia à lege præscriptum erat, non esset ex natura sua opus illicitum, licet per accidens posset redi illicitum propter maximam suspicionem falsi cultus, quam compositio illa thymiamatis generare posset: & sic de aliis similibus.

¹⁴³ Infertur rursus è contra, ea legis opera, quæ non alter ad Dei cultum conducerent, nisi quatenus ex Dei institutione in lege antiqua id habebant, illicet nunc usurpari ad Dei cultum, idque manifestè esse contra ius diuinum, & naturale. Eiusmodi autem sunt sacrificia, & sacramenta antiqua, eus agni paschalis tali ritu, & alia similia, quæ secundum se non possunt deseruire ad vnum sacrum, nisi quatenus à Deo instituta fuerint: quæ institutio, cùm iam omnino cessauerit, ritus illi inutiles manent, & per consequens qui eos, vt sacros adhuc usurpare, significaret perseverentiam legis antiquæ; quod illicitum omnino est; vt constat. Nec ecclesia potest instituere eodem ritus nunc in ratione sacramenti, cùm nemo præter Deum & Christum Dominum possit sacramenta instituere, vt suppono ex tractat. de Sacramentis in genere disputat. 7. nec etiam poterit illa instituere in ratione sacrificij, quia in lege gratiæ noluit Christus esse aliud sacrificium præter sacrificium Missæ, sicut nec aliud sacerdotium, nisi in ordine ad illud sacrificium incruentum Missæ, vt suppono etiam ex tractat. de Eucharistia disput. 19. sectio 2. numero 34. & sequentibus. An vero possit Ecclesia illos ritus instituere ad Dei cultum, non quidem, vt sacramenta, nec vt sacrificia sed alio modo, prout instituit aquam benedictam, & alia sacramentalia: Suarez dicto capite 18. numero 9. cum Coquartuia, & aliis dicit, non deesse potestatem in ecclesia: addit tamen prudenter, propter morale periculum suspicionis de obseruantia, aut retentione legis antiquæ, id non expedire, nec posse moraliter loquendo licet id fieri, nisi in ipso vsu aliqua opponatur varietas, qua sufficienter demonstret diversitatem institutionis, & quod nullo modo observetur ritus ille cum respectu ad legem antiquam. Quod confidemate possumus ex rigore, quo ecclesia constanter prohibuit celebrationem Paschalis eadem die, qua Iudæi illud celebrant, ne christiani eadem die illud celebrantes videarentur cum illis conuenire in ipso Paschate, aut motiu celebrandi. Sic ergo tam accuratè recusat Ecclæsia coincidere in tempore celebrationis, sic etiam non minus diligenter fugiet identitatem rituum, & ceremoniarum propter eandem rationem.

Hinc denique tertio infiri potest, quid dicendum sit de circumcisione, de qua aliqua dicunt, licet non possit nunc licet usurpari tanquam sacramentum, nec vt habens utilitatem aliquam ex institutione antiqua, & multò minus ut necessariam ex obligatione, posse tamē usurpari vt mortificationem carnis assumptam ad imitationem Christi; quia sicut licet flagellantur fideles ad imitandum Christi flagellationem pro nobis tolerata, sic licet possent vti circucione ad imitandum Christi circumcisione pro nobis suscepere. Atque ita de facto apud Christianos Abassinos

¹⁴⁴ Quid dicendum de circumcisione.

Kk 3 hunc

hunc usum retineri constat, qui non idcirco ab Ecclesia damnati sunt. Quare id non improbat Caetan. 3. part. quæst. 37. art. 1. Medina in 1.2. quæst. 103. art. 4. ad 5. & Lorca in 1.2. sct. 5. disp. 35. memb. 2. in presenti disp. 24. memb. 1. num. 10. & alij.

145

Hanc tamen sententiam communiter alij reiiciunt. Suarez 2. tom. in 3. part. quæst. 37. in commentario art. 1. & dicto lib. 9. de legib. cap. 14. n. 9. Sotus lib. 2. de infirmitate, quæst. 5. art. 4. in fine corporis, Coninch in presenti ditta disp. 15. dub. 3. num. 47. & alij multi apud Lorinum in cap. 10. Deuteronom. vers. 16. & merito, quia circumcisio infantium non est illis vel ad meritum, cum nihil tunc mereantur, sed merè patiantur: quare sicut non esset laudabile aut licitum eos sine causa verberare, ut ad Christi imitationem patiantur, sic nec eos a hunc finem circumcidere, unde eorum circumcisio, ut esset actio sacra, vel religiosa, non posset à legis institutione praescindere: in adulis etiam circumcisio, licet non sit mutilatio membra, est tamen vulnus ad minus periculosum, ut colligitur ex cap. 5. Josue, vbi dicitur Iudeos non fuisse in deferto circumcisis per 40. annos, quod quidem fecerunt, quia circumcisio per multos dies quiescere debebat, aliqui moriebantur ex vulnus propter nimium sanguinis fluxum; & saltus circumcisii reddebant inepiti omnino ad actiones humanas per multos dies propter vim doloris, & vulneris periculum, ut constat ex cap. 34. Genesis, vbi duo filii Iacob occiderunt omnes viros Sichimitas, quos dolosè circumcidi fecerant, & qui omnes vulneris dolore grauati non poterant illo modo se defendere, nec moueri, ut fugerent. Non est ergo circumcisio apta, ut mortificationis causa, sicut flagellatio asumatur, quidquid contradicat Lorca vbi supra. Si enim verberatio prouideretur causa certæ infirmitatis grauius, non posset prudenter allumi in pœnitentiam, sicut nec posset licet comedи cibus, qui certè præuidetur grauissimi morbi causa futurus. Restat ergo, ut solùm exerceatur tanquam actio facta, & à Deo instituta, quod est illicitum, ut supponimus: nam ad imitationem solam Christi non magis potest prudenter, & licet assumi, quam perforatio manus, vel pedis, que fortasse minus grauem infirmitatem, & periculum afficeret, quam circumcisio, qua quidem ex sola Dei dispensatione, vel præcepto allumi poterat, nisi forte aliqui vitilis aut necessaria fuisset ad sanitatem.

146
Schisma
Abbasinorum
ab Ecclesia
reprobatur, si
cuius & corrum
hæreses.

Ad exemplum autem Abassinorum facile responderetur, nunquam id ab Ecclesia Catholica approbatum esse, sed potius reprobatum, sicut & eorum schisma, & alias hæreses, ut ex Godinio de Abassinorum rebus cap. 27. usque ad 32. refert, & probat Coninch, vbi supra num. 47. Vnde quando paucos ante annos ad fidem Catholicaem redierunt, abiecerunt etiam circumcisioem, quam postea abiecta fide Catholica repetierunt: & in viuus sum quisquis eo signo virtutur, suspectus est vehementer in fide, & à fidei censoribus punitur, nec purgabit crimen dicens, se mortificationis gratia, & ad Christi imitationem id fecisse.

Solūm restat difficultas, si aliquandi circumcisio, sacrificia, & alij Iudaici ritus liciti fuerint cui Petrus ab Apostolo Paulo reprehensus fuerit propter mores Iudaicos, quibus vtebatur, cum certum sit, Petrum non eos usurpare tanquam

Proponitur
difficultas.

necessarios adhuc ex obligatione, sed vt adhuc ligitos, & ab bonum finem, ne Iudei scandalizarentur & ab eo discederent. Rufus, si licet erat illi ritus, & iure suo vtebatur Petrus quomodo dicitur id per simulationem fecisse: sic enim dicitur illo c. 2. ad Galat. & simulationi eius confundunt cari Iudei, ita ut & Barnabas dixerunt ab eis in illam simulationem.

Vt autem ab hoc secundo incipiamus, negare non possumus aliquam ibi simulationem inventis, non quoniam mendacium, sed simulationem; quod bene probat Suarez dicto lib. 9. de legibus cap. 17. num. 10. quia licet Petrus non obserueret mores illos putans eos esse necessarios ex obligatione, obseruabat tamen in iis circumstantiis, in quibus alij opinari poterant, quod qualiter necessarij ab eo obseruarentur: quod quidem actio ipsa non determinat significabat, alioquin contineret professionem erroris, sed tamen à multis ita accipiebatur, quam deceptio Petrus ex bono fine permittebat, & idcirco dicitur simulatione; sicut & Paulus etiam eodem simulationis genere vñs videatur, quando Act. 16. circumcidit Timotheum proper Iudeos, qui probabant illam esse necessariam homini nato circuite Iudea. Et quando act. 24. excusabat se dicens eleemosynas facturas in legem meam veni, & obligations, & vota, in quibus interueniunt me perficatum in templo. Et denique id simulationis genus videtur de ipso fateri idem Paulus i. ad Corint. 9. dicens: *Fatus sum iis, qui sub lege sum, quasi sub lege essem, cum ipse non esset sub lege, sed eos, qui sub lege erant lucrificarem: hoc est, ita me gessi, ac si subiectus essem legis obligationi.* Vnde verissime dictum est etiam de Petro, quod per dissimulationem discessit à Gentilibus: poterant enim Iudei colligere, & de facto aliqui arguebant, id ex obligatione legis à Petro fieri, cum tamen Petrus animum non haberet satisfaciendi legis obligationi quam omnino cellasse optimè sciebat.

Restat ergo solūm videndum, curin hoc ipso Petrus reprehensibilis fuit, aut qualis fuit eius culpa, si adhuc legis opera licet exerci poterant; in quo pro certo supponendum est, cum non peccasse mortaliter, cum & ipse, & catena Apotholi confirmati fuerint in gratia in die Pentecostes, ut cum S. Thoma 1.2. quæst. 10. art. 4. & omnibus Theologis probat Suarez dicto lib. 9. de legibus cap. 17. & cap. 20. num. 23. Quare p̄ exponendum est S. Augustinus lib. de gen. christian. cap. 30. dicens, *tempus fuisse in simulationem superstitionem, & postea illam appellat parvam simulationem.* Et Gregor. hom. 18. in Ezechiel. dicens, *illam non solam fuisse culpam, sed quod magis est, hypocrysim, & Anselmus ad Galat. 2. eadem verba vñtpans: que cum aliqua exaggeratione videntur dicta, licet nunquam aliter explicite fuisse culpam mortallem.*

Alij è contraria volunt. Petrum nec etiam venienter in eo facto peccasse, ita Vasquez 1.1. diff. 1.8. c. 8. Hurtado in presenti dicta disp. 48. f. 48. Baronius in Annalibus anno Christi j. 1. & Suarez dicto lib. 9. de legib. cap. 20. num. 4. & sequentibus. Alij sub disunctione loquuntur, & dicunt, vel nihil peccasse, vel ad summum venialiter: ita Bellarminus lib. prim. de summo Pontifice cap. 2.8. & P. Salmer. in cap. 2. ad Galat. diff. 44. excusabilis.

Ex his autem, qui Petrum ab omni peccato excusat

excusant, quidam id faciunt ratione inconsiderantiae inculpabilis. Ita Vasquez, Hurtado, & alij. Quod tamen Suarez vbi supra difficile iudicat, & ideo conatur ipsammer actionem etiam in illis circumstantiis ex parte obiecti defendere ab omni malitia, seclusa qualibet ignorantia, vel inaduententia: & tandem num. 29. videtur solum concedere imperfectionem moralem, quatenus actio in illis circumstantiis impeditur maius bonum, circa Gentiles conuersos, quam impeditur circa Iudeos conuersos per actionem contraria, in quo admittit aliquam inconsiderantiam, seu errorum Petri, non circa ius, sed contra factum, quatenus putauit maius Ecclesiae bonum sequi ex simulatione illa, quam ex conuictu cum gentibus, cum reuerā non ita esset, ideo reprehendi merito potuit à Paulo, ne maius Ecclesiae bonum impeditur.

150 Alij simpliciter agnoscunt culpam venialem in facto Petri. Ita S. Thomas, & alij communiter apud Suarez ibi n. 23. quod ego verum opinor, nisi per inaduententiam, aut ignorantiam inculpabilem intentio interna fuerit excusata, qua excusatio p̄ē & probabilit̄ de tanto viro p̄sumi potest: quamus sine inconvenienti etiam aliqua negligētia, vel culpa leuis in ipsam inaduententia concedi possit, cūm Apostoli etiam in eo statu non fuerint ab omni veniali culpa immunes, dicente Apostoli Ioanne ep̄. l.c. 1. si dixerimus, quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, & Theologī supponant Apostolos etiam vlos fuisse sacramenta P̄cōnitū fūbiciendo clauibus peccata sua. Malitia autem hæc ex parte ipsius actionis non videtur mihi desumenda ex scandalo, quod daretur ipsi Iudeis, qui confirmari possent illo exemplo in retentione sue legis, sed potius ex detimento, quod inferebatur gentilibus: quod videtur significare Paulus suis verbis, dum Petrum reprehendens dixit *stū cūm Iudeis sis gentilis virū, & non Iudaicū: quonodo gentes cogis iudaizare.* Quod non intelligitur de coactione per p̄ceptum, aut per violentiam, vt constat, sed de quadā coactione indirecta, quatenus gentiles christiani facti videntes à se Petro, Barnaba, & aliis christianis segregatos, ne eorum commercio, & conuictu sibi carissimo carerent, cogebantur aliquo modo, vt titus iudaicos suscipiant, vt hoc p̄cto inter Iudeos numerarentur. Quod quidem detinuntur, & onus graue erat gentilibus, ad quod ipsa Petri discussione quodammodo cogebantur. Ideoque Paulus libertatis christianæ apud Gentiles conuersos zelator non fuit conquestus de damno Iudeis illato, sed de solo gentilium incommodo, onere eis indirecte imposito, dum aliquo modo iudaizare cogebantur.

151 Non fuit ergo peccatum illud negationis verae fidei, aut seminatio falsi dogmati vlo modo: neque enim Petrus dicebat, opera legis esse necessaria, neque id ex eius facto poterat prudenter colligi, cūm satis aperte idem Petrus contrarium definisset, & docuissest apud Iudeos, & Gētēs; Neque etiam fuit peccatum cultus superstitionis, cūm opera legis adhuc non essent prohibita, sed possent religiosè exerceri ex institutione etiam ipsius legis, vt vidimus. Sed fuit simulatio quasi negativa, quatenus abstinuit Petrus à professione libertatis Euangelice, qua licitus erat conuictus cum gentilibus. Sicut Catholicus comedens carnes apud Hereticos ne cum graui detrimēto de-

tegatur, non negat fidem, nec explicitè, aut implicitè docet, non esse obligationem abstinenti ex p̄cepto Ecclesiae, sed solum non profitetur eiusmodi obligationē per exercitum actus p̄cepti, & ideo dicitur simulare, vt simulatione illa viter graue detrimentum. Sic etiam Petrus dicitur simulasse, quatenus non professus est libertatem ab obligatione legis, & hoc propter detrimentum, quod Iudeis timebat, si aperte eiusmodi libertatem in iis circumstantiis professus fuisset.

152

Tota ergo malitia illius actionis videbatur fundari in detimento ex ipsa sequuto: quod Petrus ductus zelo salutis Iudeorum non satis æqua fortas lance ponderavit, & negligentia culpabili non aduerterat p̄ponderate damnum, quod gentibus oriebatur, ratione cuius Iudeorum damnum minus contemni debebat: & ideo reprehensus fuit à Paulo, qui gentium salutis zelo earum damnum magis ponderauit, & curauit omnino impediri. Etat enim maius detrimentum quam utile, quæ ex simulatione illa consequebatur; & p̄ponderabat sinceritas, & puritas veritatis manifestata, vno vtriusque populi Iudaici, & gentilis, & denique quod gentiles non grauarentur onere illo grauissimo, & deterrentur à fide suscipienda: hæc, inquam, omnia p̄ponderabant scandale breui Iudeorum, qui ex falsa existimatione deterreti poterant à commercio, & conuictu gentilium, & maius Ecclesiae bonum resultabat ex libera veritatis professione, quam ex occultatione, & simulatione illa resultare potuisset.

153

Hæc tamen, licet probent obligationem aliquam abstinenti tune ab illa simulatione, p̄fertim in Petro & aliis ecclesiis ministris, qui ex officio debabant maius Ecclesiae bonum procurare, & consilere subditis, ne sine causa grauamen illud subirent: non tamen probant malitiam grauem ex obiecto in actione illa etiam seclusa ignorantia, vel inaduententia: quia non tenetur Praelatus sub mortali omnia media adhibere ad procurandum maius Ecclesiae, vel subditorum bonum; satis est, si media sufficientia adhibeat, licet non adhibeat difficiliora. Et quidem Petrus iam docuerat Gentiles, quod non tenentur ad legis p̄cepta, & suo exemplo id satis probauerat, cūm apud ipsos manducaret, & diversaretur quamdiu sine aliorum offenditione poterat: & illis confare poterat, quod discellio illi erat solum, vt Iudeos denuo aduenientes non offenderet, & deterretur: quare poterant patienter incommode illius sustinere; quod quidē ipsi emer Petrus non prouiderat graue futurum, cūm non destinaser animo suo in ea simulatione diu perseuerare, sed ad breve tempus, & ea etiam anima p̄paratione, vt imminenter grauioris damni periculo, statim gentilibus etiam adesset, & illorum partes suscipieret. Quæ omnia sufficienter excusat simulationem Petri à culpa mortali; Imo & potuerunt apparet ei suadere nullam esse culpam, sed potius landabilem cautelam: quamus, vt dixi, in hoc ipso potuerit esse error culpabilis, quod non satis discussus vtriusque partis merita, sed absque debito examine judicaverit melius Iudeorum, quam gentilium periculum p̄cauere, cūm reuera contrarium verius esset, & ideo merito à Paulo reprehensus fuit, cūm reprehensionis æquitas non debeat atēdere ad excusationes internas, sed solum ad bonitatem, vel malitiam actionis externæ in his cir-

K k 4 cum

cumstantiis, cum de occulis non iudicet Ecclesia, sed solus Deus, qui fortasse in corde Petri ob eius bonam intentionem, & aliquam inculpabilem inaduentiam nullam inuenit culpam, sed meritum, quod deinde maius apparuit, dum patienter ac humiliter reprehensionem Pauli sustinuit, & acceptauit, eiusque consilia ut meliora, sanioraque probauit, quod in summo Ecclesiæ Principe, qualis Petrus erat mirabile certe fuit sanctimonia, & humilitatis exemplum.

§. V.

Infertur resolutio aliorum dubiorum circa actiones alias sacras, an licent.

154 Ex principiis positis descendemus ad aliquas actiones particulares, de quibus dubitari solet, an licite sunt, quia videntur concernere ritus aliarum religionum. Et in primis dubitatur, an in iis locis, & casibus, in quibus possunt Catholicici cum hereticis absque dispensatione contrahere matrimonium, possint illud contrahere coram Ministro heretico, P. Coninch *dicit ad disp. 15. dub. 3. num. 63.* negat, id dicere ob praeceptum Magistratus hereticorum, quantumvis ante, vel postea coram Sacerdote Catholicæ, & Catholico ritu contrahant. Quia nimis Minister hereticus vtitur in eo ritibus, & precibus hereticis, quo casu non est dubium, quia hoc est communicare cum hereticis in ritu heretico, cum ritus, & preces illæ circa contraheentes exercantur, & proferantur. Sed præscindendo ab hoc, cursus probat: quia cum Magistratus hereticus id præcipiat, vt eo pacto agnoscatur Minister ille, vt Ministro vera Ecclesia, qui Magistratus præcipienti obedit, videtur iam eius intentioni consentire. Magis vniuersaliter loquitur Malderus in *presenti. quæst. 3. art. 2. membr. 3.* non enim loquitur de solo contraheente ex præcepto Magistratus, sed de quolibet Catholicorum contraheente in Ecclesia hereticorum coram Ministro heretico, ritu heretico, proferente formam, prærente Ministro, qua profiteatur se coram communione sanctæ Dei coniugi: iam enim significaret Ecclesiam hereticorum esse communitem sanctam.

155 Hec omnia verissimè dicuntur; sicut & illud etiam, quod addid idem Coninch, licitum esse contrahere coram Magistrato heretico ciuilis, aut testari se contraxisse, dummodo ritu etiam Catholicorum ante, vel postea contrahant: quia illud solum in finem politicum exigitur, vt constet publicè, quinam sint veri coniuges. Vnde viderunt mihi idem dicendum, quando Minister hereticus, non adesse vt persona sacra, & vt Minister Ecclesia, sed vt persona ciuilis, cui inumberet assistere ad eundem finem politicum, sicut adesse posset ipse Magistratus laicus, & ciuilis.

156 Secundò dubitatur, quid sentendum de iis Catholicis, qui honoris causa adsumt coniuuiis nuptialibus, vel etiam nuptriis, quas heretici celebrant validè, sed coram Ministro heretico, & heretico ritu. Affirmat, id licitum esse Malderus *vbi supra*, & Coninch. *num. 62.* modo in ceremoniis, & precibus non communicent, sed ea tanquam nihil ad se pertinentia, sed quasi actionem profanam spectent, quod probant ex Tertulliano *lib. de idolatria cap. 16. & 17.* *vbi ta-*

tionem etiam disserre reddit. Addidit autem cat. Malderus, eiusmodi Catholicus in his non peccare, nisi aliunde hic culpa subrepatur. Potest autem, meo iudicio, subrepere, quando in locis in quibus obligant decreta Concilij Tridentini, non seruantur in matrimonio contrahendo, vel quando matrimonium non sit præmissis denunciationibus, que etiam de iure communii antiquo exiguntur, vel contrahitur clandestinè contra Ecclesiæ præcepta, in his enim & similibus casibus, in quibus Ecclesia prohibet matrimonium tunc fieri, testes etiam, qui sua presentia auctoratem præstant contractui, peccant graverter, vel colliguntur ex Tridentino *sej. 24.* decreto de reformatione matrimonij *cap. 1.* & cum aliis supponit, & docet Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimonio disp. 46. num. 8.*

Sed hac occasione dubitari potest tertio, an Catholicus non solum licite assistere possit numeris hereticorum, sed etiam in eisdem casibus Paronymphi officio fungi, quando ad nuptiarum solemnitates adhibentur Paronymphi, qui de more sponsos ad templo deducuntur. Respondeo ex dictis, considerandum esse, quale sit manus Paronymphi, qui ab aliis *Pronubus* vocatur, & ab antiquis dicebatur *Auspex*. Si enim ad eum locum pertineat tradere sponsam sponsῳ, vel econtra, postquam legitime coniuncti sunt, nihil appareat illicitum in eo munere, cum sit actio meritis ciuilis. Si vero eius manus sit quasi offere sponsos Ministro, vt eos coniungat, iam viderit habere participationem in ritibus, quibus Minister hereticus eos coniungit, & recurrere ad ipsum tanquam ad Ministrum Ecclesia, eiusque ministerium approbare, & agnoscere, quod illicitum erit.

Quartò dubitatur, an si matrimonium iam sit clandestinè contractum validè, quia in eo loco non obligat Tridentinum, & coniux nolit consummare ante benedictiones nuptiales, licet ne voluntate Sacerdoti Catholicæ habent potestatem benedicendi nuptias, illas nuptias benedicere in favorem coniugii Catholicorum. Thomas Sanchez *lib. 7. de matrimonio disp. 9. num. 13.* generaliter docet, benedictionem nuptialem non posse conferri licet excommunicatus toleratus, quales sunt schismatizici non denunciati, vt cum probabiliter sententia docet idem Sanchez *lib. 2. in decalog. cap. 9.* quod idem de hereticis non denunciatis docet probabilis multorum sententia, & ideo *disp. 8. de Sacramentis in genere* *sej. 14.* dixi, ex hoc capite non esse illicitum matrimonium Catholicorum cum hereticis, vel è contra, & *disp. 19. de Eucharistia* *sej. 10. num. 183.* dixi probable esse, quod pro excommunicato tolerato possimus offerre etiam Ecclesiasticas, & publicas preces, atque ipsum etiam Missæ sacrificium, quod etiam sententia Hurtado mox citandus: quare ex hoc capite non video, cur Sacerdos non possit preces, & orationes confundas proferre ad alios ipsos benedicendos, & coram illis, arque etiam prius illis Missæ sacrificium offerre, seculudo tameni omni scandalo, & aliis præceptis vel extrinsecis inconvenientibus, quæ faciliè ex tali actione possent oriui: quia tamen non perit ad nostram

quatio